

KRONIKA ŚWIATOWA *)

TRZECI ŚWIATOWY KONGRES LEŚNY W HELSINKACH.

W dniach od 11 do 19 lipca 1949 r. odbywał się w Helsinkach trzeci Światowy Kongres Leśny. Zgromadził on 535-ciu przedstawicieli 29-u narodów. Komitet organizacyjny urzędujący pod przewodnictwem prof. Eino Saari z Finlandii zorganizował przed rozpoczęciem się kongresu, od 6-go do 10-go lipca, 11 wycieczek dla jego uczestników, celem zapoznania się z drzewostanem leśnym i urządzeniami przemysłu drzewnego w Finlandii.

W poniedziałek 11 lipca otwarto kongres w amfiteatralnej auli uniwersytetu w Helsinkach.

Przewodniczącym kongresu obrano prof. Saari, współprzewodniczącymi: T. Pietrowa, przedstawiciela Związku Radzieckiego i Ch. M. Granger'a przedstawiciela Stanów Zjednoczonych, oraz honoris causa — A. Fjelstad't'a przedstawiciela Norwegii.

Prace kongresu prowadzone były w pięciu sekcjach, zorganizowanych dla rozpatrzenia pięciu głównych grup zagadnień dotyczących leśnictwa. Sekcje te przedstawiły następnie rezultaty swoich prac na plenum kongresu.

Bezpośredni udział w kongresie wzięli trzej delegaci z Polski: ob. Rudolf Fromer, Lesław Dreszer i Henryk Klimek. Poza tym leśnicy polscy wzięli udział w pracach kongresu nadsyłając szereg referatów, a mianowicie jako referat główny dla sekcji II: M. Kreutzinger „Szacowanie przyrostu na dużych powierzchniach“,

oraz jako referaty specjalne: J. Karpinski — „Zagadnienie ras i poliploidalności drzew leśnych oraz typy drzewostanów jako genetyczny problem leśnictwa“, E. Ilmurzyński — „Gospodarstwo bezrębowe w Polsce“ dla sekcji I; L. Dreszer — „Zasady planowania w hodowli lasu“, Z. Glinka i W. Piątkiewicz — „Współzależność gospodarstwa rolnego i leśnego“, R. Fromer — „Możliwości planowania światowego gospodarstwa leśnego“, H. Klimek — „Zapotrzebowanie pracy w polskim gospodarstwie leśnym“ dla sekcji III, oraz K. Szczerbakow — „Rozwój żywienia w Polsce i ulepszone metody żywienia drzew stojących sosny i świerka“ dla sekcji V.

Prace poszczególnych sekcji przedstawiały się następująco:

Sekcja I.

Sekcja ta obejmowała zagadnienia z dziedziny hodowli lasu, a w szczególności: 1) Ewolucję lasu pierwotnego i stosunek człowieka do niej, 2) Biologię i technikę zalesiania, 3) Hodowlę ras drzew leśnych.

Prace tej sekcji obudziły najwyższe zainteresowanie uczestników kongresu. Ujawniły się w nich dwa zasadnicze kierunki myśli fachowej, jeden można by nazwać industrialistycznym, drugi przyrodniczym.

*) Źródła: Unasylna (FAO) Nr 1. 1946; 1, 2, 3, 1949; Forestry Abstracts (Oxford) t. 10; Biuletyn M. I. Z. (Praha) nr. 4, 5, 6, 1949;

Wśród leśników panuje zgodność poglądów na rolę najogólniejszych praw natury regulujących życie zbiorowisk roślinnych, stwarzających konieczność oparcia wiedzy leśnej na głębokiej znajomości stosunków panujących w lesie pierwotnym, jednakże w sprawie dalszych konsekwencji tego poglądu istnieją pewne rozbieżności.

Pod wpływem nauk ekologii i geografii roślin, oraz postępu w studiach nad rozwojem żywych asocjacji powstała około roku 1920 dążność, ażeby ingerencję człowieka w naturalne procesy zachodzące w lesie ograniczyć do minimum i pozwoić drogą sukcesji przeobrażać się drzewostanom w dążeniu do „klimaksu“.

Obecnie, chociaż prawa ekologiczne nie straciły swego autorytetu, leśnicy stwierdzili, że niekoniecznie gatunki „klimaksu“ są najodpowiedniejsze do użytku dla człowieka, a naturalną sukcesję można w pewnym punkcie zatrzymać ingerując w procesy natury, dla produkcji tych gatunków, które są najodpowiedniejsze do użytkowania, choćby to były nawet gatunki pionierskie.

Niektórzy leśnicy, właśnie zwolennicy kierunku „industrialistycznego“ idą w swoich koncepcjach jeszcze dalej, uważając, że należałoby nawet wprowadzać zupełnie sztuczne plantacje gatunków, które w warunkach naturalnych nie miałyby nigdy szans opanowania danego siedliska. Szczególnie silnie reprezentowany jest ten kierunek w odniesieniu do lasów tropikalnych, w których wielka mieszanina gatunków utrudnia w bardzo wysokim stopniu wszelkie użytkowanie. Ujednoczenie gatunkowe drzewostanów w tych lasach wydaje się więc koniecznym.

Konsekwencją tego kierunku jest również nacisk na wprowadzenie ras uznanych za najodpowiedniejsze: szybko rosnących, oraz odpornych na klimat i choroby. Wielu fachowców uważa dawny sposób selekcji nasion, przy pomocy wyboru drzewostanów nasiennych, za niepewny i zbyt powolny. Powstała stąd koncepcja prowadzenia specjalnych plantacji drzew nasiennych.

Wielu leśników europejskich, mających przed oczami zgubne skutki wprowadzania czystych jednowiekowych iglastych drzewostanów w sercu tego kontynentu, widzi konieczność wielkiej ostrożności przy wszelkiej dalej idącej ingerencji w procesie natury. Ingerencja ta musi opierać się na dokładnej znajomości wszystkich wchodzących w grę czynników, celem uniknięcia kata-

strofalnych często niespodzianek. Gospodarstwo leśne narażone jest przede wszystkim na niebezpieczeństwa ze strony klimatu, chorób i szkodników świata zwierzęcego. Poważne również niebezpieczeństwo leży w degradacji gleby, która mniej się rzuca w oczy, gdyż występuje wyraźnie dopiero po paru rotacjach gospodarczych. Ważnym więc obowiązkiem leśnika jest utrzymanie wartości produkcyjnej gleby leśnej i ten punkt widzenia należy również brać pod uwagę w prowadzeniu gospodarstwa leśnego. Jest to kierunek myśli fachowej przeciwny „industrializacji“, przywiązujący wielką wagę do wszechstronnego poznania praw natury, jako wstępu do wszelkich posunięć w gospodarstwie leśnym, zakłócających naturalny układ stosunków. Zwolennicy tego kierunku uważają, że ponieważ w przeszłości przemysł drzewny będzie użytkował w miarę rozwoju techniki wiele materiałów drzewnych poprzednio pochopnie określanych jako bezużyteczne lub mało wartościowe, nie należy się zbyt liczyć w wyborze hodowanych gatunków z obecnymi wymaganiami przemysłu.

Przeciwstawność poglądów tych dwu kierunków nie występuje w tych krajach gdzie lasy posiadają szczególnie wyraźne znaczenie ochronne.

Delegacja polska podniosła postulat włączenia badań nad wpływem otoczenia na rozwój drzewostanu w tematykę prac Instytutów Badawczych. Wniosek został po pewnych wahaniach przyjęty.

Sekcja II.

Prace sekcji drugiej obejmowały zagadnienia z dziedziny **urządzenia lasu**, a w szczególności: 1) zastosowanie metod taksacji lasu sposobem reprezentacyjnym w zależności od intensywności gospodarstwa leśnego, 2) sposoby inwentaryzacji dużych powierzchni leśnych, a) z powietrza, b) innymi metodami, 3) określanie przyrostu, 4) koordynacji rezultatów przy inwentaryzacji dużych powierzchni.

Przewodniczącym sekcji został **F. P a p a n e k** przedstawiciel **C z e c h o s ł o w a c j i**.

Dyskusja w pracach tej sekcji wykazała wielką rolę techniki w dziedzinie dostosowania metod taksacji do różnych warunków gospodarczych, oraz znaczenie urządzania lasu jako podstawy do wszelkiej dalszej działalności człowieka

w lesie. Bez poprzedniej inwentaryzacji zasobów leśnych trudno prowadzić jakąkolwiek gospodarkę, a rozwiązanie tych problemów posiada wielkie znaczenie zarówno dla gospodarstwa leśnego jak i dla przemysłu drzewnego, gdyż znajomość zapasu drewna i jego przyrostu jest niezbędną podstawą dla racjonalnej polityki gospodarczej.

Sekcja ta zajmowała się również zagadnieniem regulującego wpływu lasu na spływ wody, gdyż sprawy bezpośredniego użytkowania związane są ze sprawami korzyści pośrednich i razem z nimi decydują o sposobach gospodarstwa. Doświadczenia prowadzone w wielu krajach przez szereg lat, a obecnie nadal kontynuowane, wykazują decydujący wpływ lasu na stabilizację ilości wód. Niestety jednak w niektórych krajach lekceważy się te sprawy. Sekcja postanowiła więc wystąpić z wnioskiem aby Trzeci Światowy Kongres Leśny dał wyraz wzrastającej świadomości leśników co do roli lasu w całym szeregu dziedzin gospodarczych wykraczających daleko poza samą tylko produkcję drewna.

Sekcja III.

Sekcja trzecia zajmowała się zagadnieniami z dziedziny ekonomiki i polityki leśnej. A więc przede wszystkim obradowano nad 1) polityką leśną zmierzającą do wykorzystania lasów pierwotnych a) tropikalnych, b) innych, 2) Ekonomikę zalesień, 3) Związkami gospodarstwa leśnego z rolnym, 4) Środkami zmierzającymi do zapewnienia trwałości plonów, 5) Zagadnieniami zatrudnienia i bezrobocia w gospodarstwie leśnym.

Centralnym zagadnieniem, omawianym przez Kongres, były zagadnienia współpracy międzynarodowej w leśnictwie. Dyskusja nad tymi zagadnieniami powstała na tle 3 referatów zgłoszonych, a mianowicie referatu Dr. Fromera — „Możliwości planowania światowego gospodarstwa leśnego“ i referatu H. Gröne (Dania) oraz propozycji Fjelstada (Norwegia).

W obradach tej sekcji podniesiono postulat ustalenia w różnych językach terminów z ekonomiki i polityki leśnej, dla usunięcia trudności w porozumiewaniu się przedstawicieli różnych narodowości. Prof. Saari zaproponował zmianę określenia zasady gospodarstwa leśnego: „trwałości dochodów materiałowych“, przez określenie: „progresywnych dochodów materiałowych“. Wpły-

nęła tutaj również sprawa preferencji iglastych, oraz szybko rosnących liściastych gatunków, odpowiadających potrzebom przemysłu. Poza tym rozpatrywano węzły rolnictwa i leśnictwa, jako uzupełniających się źródła zatrudnienia. Przede wszystkim jednak z dyskusji tych wynikało jak bardzo współzależne są zagadnienia przemysłu drzewnego i hodowli lasu, gdyż zadaniem lasów jest dostarczenie odpowiedniego surowca dla tego przemysłu, jego rozwój zaś, pozwalając zużytkować nowe gatunki surowca drzewnego zwiększa swobodę decyzji w hodowli lasu.

Współzależność przyrodniczych, ekonomicznych i socjalnych czynników najwidoczniejsza jest w zagadnieniach związanych z zagospodarowaniem dziewiczych lasów. Rozwiązanie zaś tych zagadnień leży w badaniach naukowych, rozwoju techniki oraz odpowiednich inwestycjach. Stąd wielkie znaczenie prac badawczych dotyczących tych lasów, które jeszcze nie zostały wciągnięte w orbitę życia gospodarczego.

Sekcja IV.

Práce sekcji czwartej szły w kierunku udoskonalenia metod pozyskiwania i transportu drewna a) w krajach tropikalnych, b) innych; oraz ujednostajnienia metod w badaniach nad organizacją pracy w tych dziedzinach.

Przewodniczącym sekcji został przedstawiciel Polski: R. Fromer.

Przy rozpatrywaniu organizacji pracy w lasach strefy umiarkowanej i gorącej wystąpił bardzo interesujący kontrast tych dwu dziedzin gospodarstwa leśnego. W wielu krajach, gdzie lasy są stosunkowo jednorodne i gdzie może być stosowane intensywne gospodarstwo, od dawna prowadzone są studia nad ulepszeniem metod pracy i jej organizacji przy pozyskiwaniu drewna. W lasach tropikalnych nie da się jednak stosować w tej dziedzinie metod i doświadczeń z lasów umiarkowanej strefy klimatycznej, gdyż stosunki są zupełnie odmienne, a przy tym bardzo różnorodne. Mechanizacja pracy i tutaj byłaby bardzo pożądana, pomimo że na razie wydaje się ona bardzo trudna. Obecnie nie może być mowy o standaryzacji metod pozyskiwania drewna. Być może postępy wiedzy leśnej doprowadzą w bliskiej przyszłości do ulepszonych sposobów eksploatacji, przy obecnym jednak stanie techniki trudności zdają się być bardzo znaczne.

Istnienie tego kontrastu między zagadnieniem pozyskiwania drewna z lasów tropikalnych i strefy umiarkowanej czy północnej nasunęło sekcji czwartej myśl zalecenia kongresowi zorganizowania specjalnej konferencji dla lasów tropikalnych. Chociaż w kongresie bierze udział znaczna liczba leśników specjalistów z tego terenu, wystarczająca dla omówienia głównych zagadnień, jednakże jest ich za mało dla dokładnego rozpatrzenia wszystkich spraw detalicznych. Tytuł pisma „Unasylva“ sugeruje wprawdzie że istnieje na globie ziemskim jeden las, jednakże należy to rozumieć w tym znaczeniu, że lasy poszczególnych krajów są ze sobą związane, i zależą od wykorzystania lasów tropikalnych, poszczególne zagadnienia natomiast, przedstawiają się w poszczególnych krajach nieraz zupełnie odmiennie.

W związku z referatem wygłoszonym przez delegata Polski inż. Klimka pt.: „Zagadnienie zatrudnienia i bezrobocia w gospodarstwie leśnym“, delegacja Polska złożyła wniosek, dotyczący ogólnej poprawy bytu warunków pracy, ubezpieczeń, pomocy lekarskiej itp. robotników we wszystkich krajach, jako niezbędnej podstawy prawidłowego prowadzenia gospodarstwa leśnego. Wniosek ten spotkał się z zasadniczym sprzeciwem delegacji USA i Kanady, które oświadczyły, że w ich krajach dalsza poprawa bytu robotników nie jest konieczna. Mimo tych sprzeciwów wniosek przyjęto w następującym brzmieniu:

„Kongres, 1) uznając, że w wielu krajach istnieje konieczność poprawy warunków pracy i bytu robotników w leśnictwie i przemyśle leśnym,

2) Uznając, że w wielu krajach korzyści pożądane dla robotników są nierozzerwalnie związane z dochodami odpowiednich przemysłów, zaleca by przy rozpatrzeniu kwestii, dotyczących użytkowania, były brane pod uwagę zarówno socjalne jak i ekonomiczne czynniki.

Sekcja V.

Prace tej sekcji poświęcone były zagadnieniom przemysłu drzewnego, a przede wszystkim: 1) Produkcji przemysłowej domów drewnianych i ich części, 2) Zużytkowania odpadów drzewnych w lesie i w przemyśle, 3) Rozwoju chemicznego przemysłu drzewnego, 4) Konserwacji drewna.

Prace tej sekcji były interesujące nie tylko dla specjalistów z dziedziny przemysłu drzewnego, ale również i leśników-hodowców. Wiceprzewodniczący K. T. Streyffert postawił pytanie: czy możliwe jest ustalenie jakości drewna, którego będzie potrzeba w przyszłości dla przemysłu i czy dla zaspokojenia przyszłych jego potrzeb ważniejsza jest ilość czy jakość surowca drzewnego?

W dyskusji okazało się, że nie tylko trudno nam odpowiedzieć na te pytania, a szczególnie na pierwsze z nich, ale brak nam nawet ścisłych definicji określających jakość drewna. Stwierdzono również, że z braku tych definicji jesteśmy źle informowani o cechach materiału pozyskiwanego przy poszczególnych zabiegach gospodarczych, np. przy trzebieży. Jako wyraz preferencji ilości w stosunku do jakości surowca drzewnego możnaby uważać redukcję średnicy pobieranych sortymentów, obniżenie wieku rębności i rozszerzenie zakresu przerabianych przez przemysł gatunków drewna.

Do niedawna technicy żądali wzrostu zarówno jakości jak i ilości drewna. Ponieważ jednak powstały nowe sposoby użytkowania drewna gatunków liściastych, cieńszych sortymentów, a nawet kory, wymiary drewna i jego gatunek posiadają już dla przemysłu chemicznego niewielkie znaczenie. Rezultatem tych przeobrażeń w produkcji przemysłowej jest zmniejszenie ilości wyrabianego opał w stosunku do użytku, obrazujące wyraźną tendencję do przesuwania się wymagań co do jakości drewna użytkowego na jego ilości.

Te nowe osiągnięcia techniki i podążający za nimi rozwój przemysłu drzewnego ułatwiają zadania hodowców. Przypuszczać należy że w przyszłości możliwy będzie przerób przemysłowy wszelkich gatunków drewna, oraz całkowite zużytkowanie wszelkich odpadków. Rezultatem tych przeobrażeń w dziedzinie techniki jest dążność do koncentracji zakładów przemysłu drzewnego, celem ułatwienia racjonalnego wykorzystania odpadków. Dążność tą daje się zauważyć w tych wszystkich krajach, w których istnieją dostatecznie wielkie bazy surowcowe.

Powyżej rozpatrywane momenty sprawiają, że zagadnienia przemysłu drzewnego nie mogą być obojętne dla hodowców. Utrwalanie drewna i fabryczna produkcja domów drewnianych posiadają przypuszczalnie nieco mniejsze znaczenie dla ogólnych kierunków

w hodowli lasu, jednakże i te sprawy nie powinny być obce dla leśników zajmujących się hodowlą lasu, a więc podstawą, zarówno leśnictwa jak i drzewnictwa.

Stwierdzono również, że poważną przeszkodą w wymianie osiągnięć wiedzy i techniki leśnej jest trudność porozumienia się przedstawicieli różnych narodów, spowodowana brakiem międzynarodowego słownika leśnego. Kongres postawił więc wniosek, ażeby Organizacja Narodów Zjednoczonych z pomocą F.A.O. i Międzynarodowego Związku Instytutów Badawczych wydała taki słownik w językach: angielskim, francuskim, hiszpańskim,

niemieckim, rosyjskim, szwedzkim i włoskim. Dla koordynacji zaś prowadzonych w różnych krajach studiów nad racjonalizacją narzędzi, oraz organizacją i mechanizacją pracy w gospodarstwie leśnym winien powstać przy F.A.O. stały komitet doradczy.

Prace kongresu zakończono dnia 19 lipca przemówieniami przewodniczącego, współ i wiceprzewodniczących oraz ministra rolnictwa Finlandii Lepistö wyrażającymi podziękowanie dla uczestników kongresu za dokonane prace.

Po kongresie część delegatów wzięła udział w wycieczce po Szwecji, Norwegii i Danii zorganizowanej przez Związek Leśników Krajów Północy.